

Mindre meddelelser

Toægs-kuld hos færøske Mallemukker

Som alle andre stormfugle lægger Mallemukken *Fulmarus glacialis* kun ét æg; selv omlægning af mistede æg sker uhyre sjældent. Kuld på to æg er dog rapporteret fra tid til anden, men det antages almindeligvis, at to æg på samme redeplads må være lagt af to forskellige hunner (Cramp & Simmons 1977). Noget sådant kunne f.eks. tænkes at ske, hvis unge (førstegangsnyglende) par havde svært ved at finde og forsvare en egnet redeplads, og hunnen derfor eller p.g.a. en uudviklet yngleadfærd »dumpede« ægget et mere eller mindre tilfældigt sted. Det ville svare til den almindelige forekomst i skråpekolonier (de fleste undersøgte arter) af æg på jordeverfladen i stedet for som normalt i udgravede redehuller (jvf. Harris 1966).

Kun en enkelt gang er Mallemuk-kuld på to æg omtalt som temmelig hyppigt. På Vestmannaeyjar (Island) fandt Lockley (1936) i 1935, at 10-15% af rederne på Brandur og Bjarnarey, og mange reder også på Heimaey, indeholdt to æg. Denne ejendommelige rapport er bekræftet af Finnur Gudmundsson (i Fisher 1952: 94), der angav »up to 10%« som almindeligt. Thorsteinn Einarsson (i Fisher 1952: 94) fandt en mere normal, men dog stadig hyppig forekomst af reder med to

æg på Vestmannaeyjar i 1944, nemlig 1,6% blandt næsten 4100 reder.

På Færøerne har jeg siden 1985 set eller fået beskrevet i alt 27 mallemukreder med to æg. I 1987 og 1988 blev forekomsten registreret systematisk, så frekvensen kan angives: i 1987 17 af 2200 reder (0,8%), og i 1988 8 af 847 reder (0,9%), eller sammenlagt 0,82%. Oftest har begge æg været normale (omend af lidt forskellig størrelse), men i mindst to tilfælde var det ene æg et dværgæg.

Mallemukken kan kun ruge ét æg. Hvis det ene æg tidligt i rugetiden kommer i en ugunstig position, kan det andet ruges normalt og klække. Men hvis begge æg ruges i perioder, vil ingen af dem få chancen for at udvikles normalt. I mit færøske materiale er der eksempler på begge dele. Blandt de kuld, jeg selv har set, og som var gamle nok til, at et eventuelt foster ville kunne konstateres, var der i to tilfælde kun synligt foster i ét af æggene (som var henholdsvis det største og mindste af æggene i de pågældende kuld). Og i en rede på Stóra Dímun (Fig. 1) var begge æg rugede og befrugtede; det ene lå normalt i rugepletten, det andet lå under fuglens hale og var koldt.

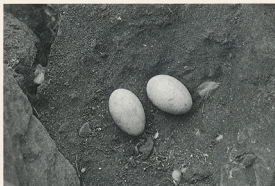

Fig. 1. Mallemukrede med to æg, Stóra Dímun 1988. *Fulmar nest with two eggs, Stóra Dímun 1988.*

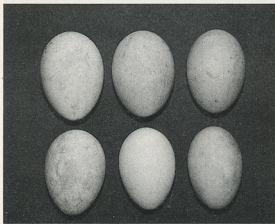

Fig. 2. Tre par æg, der hver især er fundet i én Mallemukrede. Til venstre: Nólsoy 1987 (76,9×53,6 og 74,4×51,2 mm). I midten: Nólsoy 1988 (samme rede som foregående) (74,6×52,7 og 71,8×47,6 mm). Til højre: Stóra Dímun 1988 (samme som i Fig. 1) (72,3×49,8 og 71,8×46,2 mm). *Three two-egg sets taken from Fulmar nests in the Faeroes. Left: Nólsoy 1987; middle: Nólsoy 1988, same nest as the previous set; right: Stóra Dímun 1988, same as in Fig. 1.*

Visse fingerpeg antyder, at det i hvert fald i nogle og måske i alle tilfælde har været den samme hun, der har lagt begge æg. Mallemukæg varierer lidt m.h.t. farve og facon, og æggene i samme rede ligner ofte hinanden. Det gælder to af de tre æg-par vist i Fig. 2. Det midterste par stammer dog sandsynligvis også fra samme hun, fordi det (ligesom æggene til venstre) er taget fra en rede på Nólsoy, hvor der er fundet to æg i alle de fire år 1985-88. — Et tilfælde med to æg i samme rede to år i træk (1947-48) er også kendt fra Shetland (Peregrine, i Fisher 1952: 461).

Da Mallemukken kun kan udruge ét æg, er et ekstra æg i bedste fald spild, og det indebærer en betydelig risiko for, at ingen af æggene bliver ruget ordentligt. Arveanlæg for kuld på mere end ét æg burde derfor selekteres bort. At de åbenbart alligevel forekommer skyldes måske lejlighedsvis mutationer. Og at forekomsten af toægs-kuld skulle være »betydningsfuldt i lyset af Mallemuk-bestandens store tilvækst og spredning«, som Lockley (1936) formulerede det, er i hvert fald noget vrøvl.

Jeg takker Gulak Jacobsen, Ola Jákup úr Dímun og Poul Johannes Simonsen for hjælpen med indsamling af materiale til denne rapport.

Summary: Two-egg clutches of Fulmars in the Faeroes

In 1987 and 1988, 25 (0.82%) of a total of 3047 controlled Fulmar nests in the Faeroes contained two

eggs. A few were 'runt' eggs, but most sets consisted of two normal eggs. In some cases, only one egg was incubated; in others, both eggs contained visible embryos. In the latter case, where both eggs are incubated intermittently, the likely outcome is that none of them will eventually hatch.

Very probably, some (and perhaps all) of the two-egg sets were clutches laid by one female. One indication is that the two eggs were often similar in shape and colour. And in one nest, on Nólsoy, two eggs have been found in each of the four years 1985-88.

Referencer

- Cramp, S. & K. E. L. Simmons (red.) 1977: The birds of the western Palearctic. Vol. 1. — Oxford University Press.
Fisher, J. 1952: The Fulmar. — Collins.
Harris, M. P. 1966: Breeding biology of the Manx Shearwater *Puffinus puffinus*. — Ibis 108: 17-33.
Lockley, R. M. 1936: On the breeding birds of the Westmann Islands. — Ibis 13 ser. 6: 712-718.

Jens-Kjeld Jensen
FR-270 Nólsoy
Færøerne

Foto: Leif Schack-Nielsen.

